

CONTRIBUȚIA ȘI PERSPECTIVA EVANGHELICILOR ROMÂNI ASUPRA REVOLUȚIEI ROMÂNE DIN DECEMBRIE 1989

BOGDAN EMANUEL RĂDUȚ*

1. Argument

Evenimentele petrecute la finele anului 1989 au suscitât interesul dezbaterilor din ultimul sfert de veac. Asupra lor planează întrebarea, încă nelămurită, dacă a fost revoluție populară sau lovitură de stat. Interesul arătat de conaționali noștri, față de cărțile care apar pe piață tratând acest subiect, ne arată setea de adevăr, dar și dorința de cunoaștere și înțelegere. Pentru generațiile tinere, 1989 poate nu înseamnă nimic, dar pentru cei care au participat atunci poate înseamnă totul.

Cercetările pentru acest subiect le-am început în 2014. O parte dintre ele le-am susținut sub formă de comunicare științifică în cadrul unui simpozion și apoi publicate¹. Dar am continuat și dezvoltat subiectul, domeniul fiind încă generos. Prezint o nouă variantă, cu noi adăugiri la înțelegerea contribuției și perspectivei pe care evanghelicii au oferit-o revoluției. Cel puțin pentru ei.

Plecând întâi de la cunoașterea identității istorice a acestora, vom aborda mai multe paliere. În primul rând, prezența evanghelicilor în revoluție, prin câteva exemple, precum și gradul lor de implicare în evenimentele ce au dus la prăbușirea unui sistem bazat pe ateism și materialism dialectic. Apoi, vom vedea cum au privit aceștia Revoluția, cum au reflectat-o în presa internă a cultelor, ce a însemnat pentru ei și ce impact a avut asupra comunităților religioase ale acestora. Nu mă îndoiesc de faptul că poate există și alte opinii decât cele prezentate în acest studiu, de aceea nu emit nicio pretenție de exhaustivitate.

Cercetarea acestui subiect nu se bazează pe documente de arhivă, de altfel acestea fiind și sumare sau chiar inexistente, ci pe memorialistică, conștient, totodată, de subiectivismul acesteia, precum și pe corespondența privată cu persoane implicate activ în acele zile.

2. Identitatea istorică a evanghelicilor în România

Am optat pentru termenul „evanghelic”, decât cel împământenit de „neoprotestanți”, datorită faptului că îi reprezintă mai bine pe acești credincioși.

*Istoric – Uniunea Bisericilor Creștine după Evanghelie din România/Societatea de Științe Istorice din România, Filiala Dolj; e-mail: emy_radut@yahoo.com.

¹ Bogdan Emanuel Răduț, *Revoluția Română din Decembrie 1989: o reconsiderare din perspectiva evanghelicilor români*, în „Memoria. Revista gândirii arestate”, nr. 93 (4/2015), pp. 61-70. Din păcate s-au scos, fără acordul autorului, toate notele de subsol. Iar unele dintre acestea conțineau și amănunte relevante și inedite.

Este adevărat că evanghelicii sunt o minoritate religioasă în România², dar nu una de neglijat. Contribuția lor la dezvoltarea României s-a văzut constant după Revoluția din decembrie 1989, după cum vom vedea în studiul de față. În fapt, însuși termenul de „evanghelici” s-a implementat în mentalul colectiv cu precădere după anii 1990.

Termenul acesta definește bisericile baptiste, creștine după Evanghelie și pentecostale, datorită atașamentului acestora față de Evanghelia Noului Testament. Se cunoaște faptul că în viziunea epocii și a scriptelor statului, aceștia sunt numiți „neoprotestanți”, un termen specific românesc. Dar ca neoprotestanți mai sunt și „advențiștii de ziua a șaptea”, pe care însă nu-i includem în studiul nostru.

Apariția lor pe teritoriul României s-a realizat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Începuturile baptiștilor datează din anul 1856, când a sosit în București, din Germania, prima familie de credincioși baptiști, cea care avea să constituie nucleul primei biserici baptiste din România, deschisă în București pe strada Popa Rusu nr. 22³. Cel al creștinilor după Evanghelie, în toamna anului 1899, ca urmare a misiunii lui Edmund H. Broadbent din Anglia și Francis Berney cu Charles Aubert din Elveția. În București, a avut loc prima adunare, inițial în limba franceză, și apoi, acestea s-au răspândit pe teritoriul României. În 1939, la presiunile autorităților, au acceptat fuziunea cu creștinii după Scriptură (apăruți în Bucureștiul anilor '20), dar aceștia s-au desprins în 1990, formând Biserica Evanghelică Română⁴. În cele din urmă, pentecostalii au apărut spre sfârșitul anului 1922. Prima comunitate cu caracter pentecostal a avut loc la Păuliș, județul Arad. În 1950, la presiunile statului, cele trei ramuri pentecostale, existente până atunci, s-au unit formând Cultul Pentecostal⁵.

Din punct de vedere juridic, statutul acestora a cunoscut diferite mutații, în funcție de epoca istorică a existenței lor. Astfel, în perioada interbelică baptiștii și creștinii după Evanghelie au fost autorizați ca asociații religioase, iar pentecostalii, interziși. Apoi, anii Celui De-Al Doilea Război Mondial, precum și regimul condus de mareșalul Ion Antonescu⁶, îi așează pe toți în ilegalitate. După 1944 baptiștii și creștinii după Evanghelie reintră în legalitate, în timp ce pentecostalii rămân încă interziși. Regimul comunist, instalat după Cel De-Al Doilea Război Mondial, prin Decretul 1203/1950⁷, le stipulează celor trei statutul de cult recunoscut în

² Conform ultimului recensământ din România (2011), cele trei culte evanghelice însumează un total de 517.659 credincioși. A se vedea <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/> (accesat la 30 octombrie 2014). Autorul își menține rezervele față de corectitudinea datelor oferite de recenzori.

³ Bogdan Emanuel Răduț, *Culte neoprotestante în statul socialist*, Craiova, Editura Sitech, 2012, pp. 32-34.

⁴ *Ibidem*, pp. 34-39.

⁵ *Ibidem*, pp. 39-42.

⁶ Vezi Viorel Achim (ed.), *Politica regimului Antonescu față de cultele neoprotestante. Documente*, Iași, Editura Polirom, 2013. Din volum lipsesc referirile la pentecostali, aceștia nefiind autorizați în România la acea vreme.

⁷ *** *Legea și Statutele cultelor religioase din Republica Populară Română 4*, București, Editura Ministerului Cultelor, 1951, pp. 393-394.

România⁸. Tot prin acest decret a fost înființată și Federația Reprezentativă a Cultelor Evanghelice, ce a funcționat formal, câțiva ani. Sub acest Decret au funcționat în toată perioada comunistă, dar și postcomunistă. Cu toate acestea, în regimul comunist a existat o discrepantă între discursul politic și realitatea cotidiană privind drepturile și libertățile credincioșilor evanghelici. Au rămas consemnate destule cazuri ce pot fi încadrate la persecuții religioase⁹, dar nu face obiectul studiului de față dezvoltarea acestui subiect.

3. Evanghelici implicați în Revoluție

Când discutăm despre evanghelici implicați în Revoluție nu-i regăsim în acțiuni de protest sau măsuri radicale, conduse de aceștia. N-au organizat nici acțiuni subversive. Implicarea lor aduce o altă dimensiune evenimentelor revoluționare, o dimensiune mai degrabă spirituală. Spre exemplificare, vom vedea trei cazuri de evanghelici implicați activ în Revoluție.

Un prim caz cunoscut este cel al pastorul Petru Dugulescu¹⁰, din Timișoara. În primul său volum autobiografic, acesta relatează amănunțit implicarea credincioșilor bapțiști în susținerea lui László Tökés¹¹, pastorul reformat din Timișoara. Și face acest lucru sub forma unui jurnal cronologic, ce acoperă zilele de 15-22 decembrie¹². Încă din prima zi, e consemnată participarea mai multor credincioși bapțiști și penticostali, care, alături de cei reformați, îl apărau pe cel în cauză¹³. Evenimentele au escaladat din acea zi. Seara, tinerii au început să cânte imnuri religioase în limba română și maghiară. S-au aprins lumânări și s-a stat în fața casei pastorului reformat Tökés¹⁴.

A doua zi, 16 decembrie, era o zi de sâmbătă. Petru Dugulescu decide ca un grup de tineri bapțiști să meargă la Biserica Reformată. Fiind îndemnat de un apropiat să nu se implice, acest lucru fiind „politică curată”, Dugulescu răspunde: „Da, am zis eu, dar e politica lui Dumnezeu împotriva forțelor întinericului”¹⁵.

Deși Dugulescu prezintă multe amănunte din acele zile revoluționare, semnalează doar perspectiva pe care acesta o dă acelor prime zile: „Mass-media românești și internaționale nu arătaseră nici un interes față de faptul că pentru două zile și o noapte la Timișoara a fost o revoluție creștină, pașnică, ce a declanșat Revoluția politică anticomunistă. Dar adevărata istorie nu poate fi decât obiectivă.

⁸ Acest decret vine în contextul în care bapțiștii erau deja recunoscuți drept cult din 1944, iar creștinii după Evanghelie și adventiștii de ziua a șaptea, din 1946. Beneficiarii direcți ai decretului sunt penticostalii, atestați pentru prima dată legal.

⁹ Vezi, printre altele, Marius Silveșan, Bogdan Emanuel Răduț, *Culte neoprotestante și drepturile omului. Un strigăt la Radio Europa Liberă (aprilie 1977)*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2014.

¹⁰ Petru Dugulescu (1945-2008), pastor, scriitor și om politic baptist.

¹¹ László Tökés (n.1952), pastor reformat și om politic. La momentul actual (2016), este destul de controversat în mediul public românesc. Autorul își menține rezerva în ceea ce privește personalitatea și activitatea lui Tökés, mai ales din cauza derapajelor acestuia din ultimii ani.

¹² Petru Dugulescu, *Ei mi-au programat moartea*, Timișoara, Editura Marineasa, 2003, pp. 255-290.

¹³ *Ibidem*, p. 256.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 256-257

¹⁵ *Ibidem*, p. 258.

Vineri, 15 decembrie, vineri noaptea și sâmbătă, 16 decembrie, în orașul de pe Bega s-a întâmplat un miracol, adică mai mult decât o revoluție¹⁶.

Demn de semnalat este imaginea pe care acesta o dă și evenimentelor ulterioare, fiind vorba de o interpretare teologică a acestora: „Dimensiunea spirituală (nu îmi place termenul „religioasă”) a căpătat un și mai puternic caracter antiateist și pro Deo în Piața Operei. Aici, spre deosebire de Biserica Reformată, numărul participanților era de ordinul miilor și al zecilor de mii. Când Revoluția a atins punctul culminant, pe 22 decembrie 1989, se estimează că mulțimea a fost de peste 100.000, unii susțin că ar fi fost în jur de 200.000 de manifestanți. Pe lângă sloganurile anticeaușiste și anticomuniste, ca „Jos Ceaușescu! Jos dictatorul! Să fie judecat, aicea în Banat!”, se striga frecvent: „Există Dumnezeu!” și se făcea rugăciunea *Tatăl Nostru*. Câțiva tineri bapțiști și penticostali au adus o chitară și au început să intoneze câteva cântece creștine. Îmi amintesc că în prima noapte s-a cântat: „Glorie, glorie, Aleluia” și „Sfârșitul veacului trăim”. Acesta din urmă a fost atât de îndrăgit de toți cei prezenți, încât a devenit un șlagăr, iar apoi *Imnul Revoluției de la Timișoara*¹⁷. Oamenii cântau cu mâinile împreunate ca pentru rugăciune și cu fețele transfigurate versurile acestei cântări [...] Românii, care timp de 45 de ani au fost înstrăinați de Dumnezeu și au fost învățați sistematic că Dumnezeu nu există, acum Îl căutau pe Dumnezeu, Îl doreau pe Dumnezeu, Îl strigau pe Dumnezeu din adâncul ființei lor”¹⁸.

Însuși Dugulescu se implică, iar, de la balconul Operei, conduce mulțimea adunată în piață în intonarea rugăciunii *Tatăl Nostru*.

Un alt exemplu, tot de la Timișoara, este cel al profesoarei Speranța Cătană¹⁹. În momentul acela, era dirijoarea corului Bisericii Penticostale Elim. Pe 20 decembrie, a recitat de la balconul Operei poezia *Există Dumnezeu*²⁰, scrisă de Costache Ioanid²¹, după care „mulțimea a preluat această afirmație, făcând din ea sloganul preferat al acelor zile”²². La mulți ani după Revoluție, i-a dedicat o monografie biografică poetului Ioanid în care mărturisește: „Cred că nu e lipsit de interes să relatez un autentic moment din zilele Revoluției 1989, când, din balconul

¹⁶ *Ibidem*, p. 262.

¹⁷ Versurile cântării se regăsesc, între altele, în *** *Laudele Domnului*, Chistian Aid Ministries, Ohio, S.U.A., p. 275.

¹⁸ Petru Dugulescu, *op.cit.*, p. 273. Fiind și poet, acesta a compus câteva poezii care consemnează acele zile, precum *Crăciunul de la Timișoara*, *Calea Girocului* sau *Se întoarce Dumnezeu în România*. Petru Dugulescu, *Călătorii enigmatice. Poezii*, Arad, Editura Multimedia Internațional, [s.a.], pp. 26-28, 30-32, 160-162.

¹⁹ Speranța Doina Cătană (n.1952), profesor, muzicolog și scriitoare penticostală.

²⁰ Poezia *Există Dumnezeu* se regăsește în Costache Ioanid, *Taine*, București, Editura Stephanus, 2002, pp. 161-162.

²¹ Costache Ioanid (1912-1987), poet creștin.

²² Corespondență electronică Bogdan Emanuel Răduț – Speranța Catană, 03.11.2014. Mai vezi Lidia Răscol, *Privind în urmă*, Timișoara, Editura Dalia, 2007, p. 167: „În 16 decembrie 1989, la Timișoara a început Revoluția împotriva comunismului. În fața mulțimilor revoltate de urgia comunistă, sora Doina Cătană a recitat, din balconul Operei, poezia fratelui Costache Ioanid, *Există Dumnezeu*. Sute de mii de oameni au repetat, strigând cu înflăcărare, ca un slogan nou: *Există Dumnezeu, Există Dumnezeu*.”

Operei Române din Timișoara, am recitat aceste versuri. În euforia înflăcăratelor zile ale revoluției, sutele de mii de timișoreni au creat un nou slogan, pe care l-au scris mai apoi pe steaguri și pancarte și l-au aclamat cu forța vocilor unite: *Există Dumnezeu!* Să vezi mulțimea sutelor de mii plecându-se pe genunchi și rostind în cor *Tatăl Nostru!* Să vezi aceeași mulțime cântând, cântecul care a fost cunoscut de atunci ca Imnul Revoluției: *El vine iar!* Să trăiești cu adevărat miracolul clamării a ceea ce nu s-a putut recunoaște nici măcar în particular, în timpul ideologiei ateiste, timp în care profesorii, parcă mai mult decât alte categorii sociale, erau urmăriți, anchetați și eliminați din învățământ, dacă aveau o altă viziune despre lume și viața, decât cea a Partidului Comunist. Poate de aceea am recitat cu și mai multă înflăcărare, propria-mi convingere, mândră că ea poate fi ilustrată atât de măiestrit [...]. Trebuie să recunosc acum, că în înflăcărea speranțelor care ne-a însoțit pe timișoreni în acele zile, eu am schimbat cuvântul CERURI cu ȚARĂ²³, socotind această intervenție ca un act de patriotism, care mobilizează însuflețirea mulțimii din Piața Operei. Nu voi putea descrie însă, niciodată sentimentul trăit în frenezia strigătelui tumultuos: *Există Dumnezeu! Există Dumnezeu!*”²⁴.

Însoțind această mărturie, mai redau un episod demn de anecdote, petrecut în același timp cu Revoluția din Timișoara, dar în altă parte a pământului, relatat de Cristian Ioanide, fiul poetului Costache Ioanid: „Era 5.00 dimineața, aici, la Portland, când a sunat telefonul de pe noptiera mea. Aud în receptor un hohot de râs ce nu se mai oprea, ca de pe urma unei crize nervoase. Neliniștit, întreb în engleză cine este. «Richard Wurmbrand²⁵, Cristi. Ce, nu mă recunoști?!». Cum să nu-l recunosc când mi-a fost pastor din fragedă pruncie? Numai că, Nenea Richard era un om foarte vesel, mereu cu zâmbetul pe buze, dar nu era pus pe șotii niciodată. Ba chiar nu le suporta. Așa că stupoarea mea era la paroxism, eram siderat și nu aveam grai. «Știi ceva?», continuă el, tot hohotind. «Astă seară, Costel, taică-tu, dă un chef în Cer de duduie!» Și această formulare m-a amețit, căci parcă nu venea din gura marelui predicator. Și mai ales, cuvintele «taică-tu» și «chef» nu se-ngemănau. M-am liniștit, într-un târziu, când am înțeles că la Timișoara e cu adevărat revoluție, și încă nu una obișnuită, ci care debutează cu o poezie creștină”²⁶.

Versurile poeziilor și cântărilor creștine care se auzeau în acele zile aveau ca mesaj central existența lui Dumnezeu, negată de ateismul comunist, și implicarea Lui în istoria pe care ei o trăiau și o înfăptuiau atunci.

²³ Strofa a doua: Și-o inimă ce pentru CERURI/ȚARĂ bate.

²⁴ Speranța-Doina Cătană, *Costache Ioanid*, Colecția Biografii Creștine Nr. 2, Timișoara, Editura Dalia, 2006, pp. 21-22.

²⁵ Richard Wurmbrand (1909-2001), pastor și scriitor luteran, cunoscut opozant al regimului comunist, închis 14 ani și jumătate pentru credința-n Dumnezeu (1948-1956, 1959-1964). În 1965, emigrează în Norvegia, fiind cumpărat de o organizație creștină norvegiană, contra sumei de 10.000 de dolari. În 1966, se stabilește în Statele Unite unde înființează organizația *Isus pentru lumea comunistă*, redenumită ulterior *Vocea Martirilor*.

²⁶ Cristian Ioanide, *Blândul poet sau anularea tematică*, în Speranța-Doina Cătană, *op. cit.*, pp. 165-166.

Cel de-al treilea exemplu la care facem referire este pastorul Paul Negruț²⁷ din Oradea. În zilele de 15-17 decembrie, a fost invitat să predice în Biserica Baptistă Betel din Timișoara, prilej cu care a asigurat asistență spirituală unde a fost necesar în acele zile. Întors la Oradea, în 22 decembrie, s-a adresat mulțimii adunate în fața Primăriei. Apoi s-a implicat în organizarea de asistență medicală în spitale sau socială în orfelinate, prin dirijarea de ajutoare externe în Oradea și întreg județul Bihor²⁸.

După arestarea lui Nicolae Ceaușescu s-a creat Consiliul Frontului Salvării Naționale (C.F.S.N.), unde a fost inclus și Paul Negruț²⁹. Incluziunea sa în C.F.S.N. s-a datorat poetului Ioan Alexandru³⁰, dar Negruț nu a dorit nicio implicare politică, după cum însuși mărturisește: „În noaptea respectivă [22 decembrie] când numele meu a fost menționat la TV, m-am rugat din toată inima să primesc călăuzire de la Domnul în legătură cu locul și rolul meu în împrejurările de atunci. Domnul a fost bun cu mine și mi-a vorbit foarte clar că locul și rolul meu sunt în predicarea Evangheliei, păstorirea bisericii și înființarea unei universități creștine. Prin urmare, am refuzat oferta politică și am rămas până în ziua de azi implicat în predicarea Evangheliei, păstorirea bisericii și formarea noilor generații de lucrători la Universitatea Emanuel din Oradea”³¹.

La punctul acesta fac o precizare legată de creștinii după Evanghelie. După cum am văzut în exemplele de mai sus, în Revoluție au fost implicați bapțiști sau pentecostali. Creștinii după Evanghelie, prin însăși natura lor, nu au cazuri de implicare activă în Revoluție. Sau dacă au, nu le-au făcut publice până acum.

4. Perspectiva evanghelicilor privind Revoluția

Evanghelicii se depărtează de soluționarea dilemei istoriografice dacă a fost revoluție sau lovitură de stat, pentru că au dat o altă dimensiune evenimentelor anului 1989, trecându-le printr-o interpretare proprie. Am ales două aspecte pe care le consider relevante în studiul nostru și care ne arată cum teologia evanghelicilor a afectat modul acestora de percepție al evenimentelor revoluționare.

Majoritatea evanghelicilor, fie lideri sau credincioși simpli, văd în înlăturarea cuplului dictatorial intervenția lui Dumnezeu. Ca să înțelegem mai bine, am selectat câteva exemple. Un prim astfel de exemplu, elocvent în cadrul analizei noastre, este relatarea profesorului Ioan Bunaciu³²: „Eu am cunoscut din Cuvântul lui Dumnezeu [Biblia] că va cădea comunismul din România încă din 23 august 1989 și vreau să explic cum am ajuns la această concluzie. La sărbătoarea din 23

²⁷ Paul Negruț (n.1953), pastor, profesor și teolog baptist, președinte al Cultului Creștin Baptist din România (1999-2007).

²⁸ Corespondență electronică Bogdan Emanuel Răduț – Paul Negruț, 04.11.2014.

²⁹ Alexandru Oșca, *Revoluția Română din Decembrie 1989*. Suport de curs universitar, București, Editura IRRD, 2012, p. 159. În document, numele lui apare ca „Paul Negruți”, evident o greșeală de scriere din epocă.

³⁰ Ioan Alexandru (1941-2000), poet, scriitor și om politic.

³¹ Corespondență electronică Bogdan Emanuel Răduț – Paul Negruț, 04.11.2014.

³² Ioan Bunaciu (1925-2015), pastor, profesor și teolog baptist, director al Seminarului Baptist din București (1970-1988).

august 1989, Ceaușescu și soția lui au privit defilarea muncitorilor stând la balconul palatului ce l-au construit în vara aceea pe strada Plevnei între râul Dâmbovița și strada Pârvan [Casa Radio]. Eu m-am furișat prin mulțime și m-am așezat în fața perechii prezidențiale care saluta cu bucurie muncitorii care defilau prin fața lor. Ei se aflau în balconul palatului la etajul 1, iar muncitorii, purtând tablouri mari și grele ale lui Ceaușescu și soției sale, strigau când ajungeau în fața lor: Ceaușescu și Partidul, slavă lui. Când s-a terminat defilarea muncitorilor, perechea prezidențială a coborât din balcon și, pe scările palatului, stând în picioare, se aflau membrii Comitetului Central al Partidului Comunist. Când Elena și Nicolae Ceaușescu au ajuns în dreptul lor, au strigat și ei: Slavă lui Ceaușescu. Când am auzit aceste laude care i s-au adus lui Ceaușescu și când am văzut modul satisfăcut în care le-a primit, i-am spus soției: *Gata cu Ceaușescu. Va cădea în curând pentru că Domnul a spus în Cuvântul Său: „Slava Mea nu o voi da altuia”*³³. Iar în 22 decembrie 1989, Ceaușescu a hotărât să se facă un mare miting în fața Palatului [Regal] și a adunat muncitorimea din uzinele Bucureștiului ca să-l ovaționeze pentru ce a făcut la Timișoara, dar muncitorii l-au fluierat. El s-a speriat și s-a retras în palatul său și retras a fost pentru totdeauna. A căzut din înalta funcție fără să se tragă nici un foc de armă. *A căzut pentru gândul pe care l-a pus în inima lui Dumnezeu să adune mulțimile să-l aduleze.* [...] Iar ce a urmat după ce Dumnezeu l-a înlocuit din funcție s-a datorat oamenilor care n-au avut răbdare și încredere să-l lase pe Dumnezeu să lucreze și s-au apucat ei între ei să-și rezolve problemele politice și așa am avut în trei zile, în București 1000 de oameni care au murit. (s.n.)³⁴.

Al doilea exemplu este cazul pastorului Vasile Taloș³⁵, care își amintește că în zilele și haosul revoluției bucureștene a dorit să aibă o intervenție la TVRL³⁶. Privind retrospectiv acesta face și referiri la evangheliști și perspectiva dată de acele zile: „A doua zi după fuga lui Ceaușescu, în 23 Decembrie 1989, când la Televiziunea Liberă s-au auzit pentru prima dată în patru decenii, colinde de Crăciun, personal am mers la Televiziunea Liberă să transmit un mesaj de Crăciun în numele credincioșilor evangheliști. Am ajuns la televiziune cu un tab, deoarece încă se trăgea, și m-am întors pe jos bucuros că am înregistrat un mesaj de Crăciun pentru țară. Am citit Isaia 9:1-7³⁷. [...] Din câte îmi amintesc, am spus câteva cuvinte

³³ Biblia (traducerea Dumitru Cornilescu), Isaia 48:11 - Din dragoste pentru Mine, din dragoste pentru Mine vreau să lucrez! Căci cum ar putea fi hulit Numele Meu? Nu voi da altuia slava Mea.

³⁴ Ioan Bunaciu, *Concepția baptistă despre lucrarea Duhului Sfânt*, București, [s.e.], 2011, p. 36.

³⁵ Vasile Alexandru Taloș (n.1944), pastor, profesor și teolog baptist, președinte al Cultului Creștin Baptist din România (1991-1999).

³⁶ Televiziunea Română Liberă.

³⁷ Biblia (traducerea Cornilescu), Isaia 9:1-7 - Totuși întunecul nu va împărăți vecinic pe pământul în care acum este necaz. După cum în vremurile trecute a acoperit cu ocară țara lui Zabulon și țara lui Neftali, în vremurile viitoare va acoperi cu slavă ținutul de lângă mare, țara de dincolo de Iordan, Galileea Neamurilor. Poporul, care umbla în întunec, vede o mare lumină; peste cei ce locuiau în țara umbrei morții răsare o lumină. Tu înmulțești poporul, îi dai mari bucurii; și el se bucură înaintea Ta, cum se bucură la seceriș, cum se veselește la împărțirea prăzii. Căci jugul care apăsa asupra lui, toiașul, care-i lovea spinarea, năvăla asupra lui, le-ai sfărâmat, ca în ziua lui Madian. Căci orice încălțăminte purtată în învălmășeala luptei, și orice haină de război tăvălită în sânge, vor fi

despre *intervenția suverană a lui Dumnezeu* și am urât tuturor cetățenilor României, pace prin Domnul nostru Isus Cristos. Am așteptat ca mesajul să fie transmis în seara acelei zile. Am așteptat și în zilele următoare. Am așteptat până pe 26 Decembrie. Degeaba! Mesajul nu a fost transmis. O sumedenie de preoți ortodocși se perindau transmițând urări de Crăciun. Mai mulți colegi din țară au început să mă sune și să întrebe de ce nimeni din București nu transmite pe postul național al Televiziunii Libere un mesaj din partea credincioșilor evanghelici. În acele zile am realizat că *libertatea câștigată de români s-ar putea să nu însemne și libertate pentru credincioșii evanghelici din România* (s.n.)³⁸.

Cel de-al treilea exemplu este pastorul Iosif Țon³⁹, în vremea aceea realizator de emisiuni religioase la Radio Europa Liberă și președinte al Societății Misionare Române, cu sediul la Wheaton, SUA. În emisiunile sale acesta susținea că regimul comunist se va prăbuși. Motivația o explică singur: „În multe dintre predicile mele la Europa Liberă și BBC, am început să vorbesc deschis despre *iminenta prăbușire a sistemului comunist*. Mulți erau speriați de prezicerile acestea. Mulți au căutat să mă convingă să nu mai spun să se va prăbuși comunismul, deoarece nu se va întâmpla așa ceva și doar îmi voi compromite tot mesajul. Oamenii ziceau: *Sistemul comunist și imperiul sovietic sunt prea puternice ca să se prăbușească vreodată*. Eu răspundeam: *Problema voastră e că voi vedeți doar puterea colosală a dușmanului. Eu văd deasupra lui un Dumnezeu atotputernic, și El va face într-o zi un semn cu mâna Lui și tot sistemul comunist se va prăbuși, iar imperiul sovietic se va destrăma*. Referitor la destrămarea imperiului sovietic, iată care mi-a fost raționamentul: Am citit undeva că există în Uniunea Sovietică 90 de popoare la care Evanghelia n-a ajuns niciodată. Sovieticii nu lăsau pe nimeni din afară să ajungă la ele. Ei bine, Domnul Isus a spus că Evanghelia trebuie să ajungă să fie predicată la fiecare națiune. Fiindcă Uniunea Sovietică era o barieră în calea planului Fiului lui Dumnezeu, *era obligatoriu ca ea să fie dată la o parte*. Ea trebuia să se destrame, pentru ca Evanghelia să ajungă la toate aceste popoare. (s.n.)⁴⁰.

Acesta a dat și-o telegramă, în 23 decembrie, prin care se vede că evanghelicii români din diaspora salutau zorii libertății din România: „Frați români, Societatea Misionară Română, care reprezintă români neoprotetanți din toate țările exilului și care în anii întunecați ai terorii comuniste a luptat împotriva oprămirii din România, se bucură astăzi cu voi în a doua zi a libertății României. [...] Suntem alături de voi, vă admirăm, neam de eroi, și abia așteptăm să construim împreună. [...]”⁴¹.

aruncate în flăcări, ca să fie arse de foc. Căci un Copil ni s-a născut, un Fiu ni s-a dat, și domnia va fi pe umărul Lui; Îl vor numi: „Minunat, Sfetic, Dumnezeu tare, Părintele vecinicilor, Domn al păcii. El va face ca domnia Lui să crească, și o pace fără sfârșit va da scaunului de domnie al lui David și împărăției lui, o va întări și o va sprijini prin judecată și neprihănire, de acum și-n veci de veci: iată ce va face răvna Domnului oștirilor”.

³⁸ Corespondență electronică Bogdan Emanuel Răduț - Vasile Alexandru Talos, 22 iulie 2014.

³⁹ Iosif Țon (n.1934), pastor, profesor și teolog baptist, președinte al Societății Misionare Române, cu sediul la Wheaton, S.U.A. (1982-2004).

⁴⁰ Iosif Țon, *Mesaje transmise la Radio BBC și Europa Liberă*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2005, pp. 11-12.

⁴¹ *Ibidem*, p. 494.

Cele trei exemple de mai sus reliefează ideea de intervenție a divinității în mersul istoriei lumii. Până la urmă, evanghelicii susțin și consideră, ca și alte grupări religioase, că Dumnezeu este Cel ce conduce istoria și destinul omenirii.

Apoi, mai există și perspectiva potrivit căreia revoluția a venit ca un răspuns la rugăciunile credincioșilor, adresate către Dumnezeu pentru vremuri de libertate. Este indubitabil că aceste rugăciuni erau personale și private, în public nefiind permise, iar dacă totuși se întâmplau, urmau repercusiuni foarte severe.

Această opinie îi face pe credincioși cumva părtași la răsturnarea regimului comunist din România, o implicare nu neapărat activă și vocală. Richard Wurmbbrand considera rugăciunea credincioșilor ca o „armă” contra expansiunii comunismului: „Comunismul se infiltrează și subminează lumea liberă. Noi să subminăm lumea comunistă cu Evanghelia. Să-i câștigăm cu iubire pe cei care o alcătuiesc [...] Să ridicăm o oștire de războinici, care folosesc ca armă rugăciunea!”⁴².

5. Revoluția reflectată în presa evanghelicilor

Cercetând presa evanghelicilor, nu constatăm o preocupare specială pentru evenimentele sociale și politice ale României, neavând nici spațiul necesar și nefăcând nici obiectul acestora. Referirile pe care le fac, însă, sunt cu precădere bazate pe propria înțelegere teologică și au ca obiect ideea de libertate, atât de mult râvnită în anii comunismului.

În cazul baptiștilor, interpretarea Revoluției este clar redată de președintele din acea vreme al cultului, Traian Grec: „Revoluția poporului român a avut și un caracter creștin: non violența, fără răzbunare. În acest spirit nou izvorât dintr-o concepție superioară despre viața omului pe pământ, așa cum este arătată în Sfintele Scripturi, trebuia ca *Națiunea Română* să-și reîntroneze statutul libertății, singura cale care poate conduce cu succes democrația țării noastre”⁴³.

Promovând ideea de libertate, scandată și cerută de popor în zilele revoluției, acesta opinează: „Protestanți și neo-protestanți sunt termeni atribuiți creștinilor care au luptat pentru libertate de conștiință și acțiune. Oamenii Bibliei care s-au lăsat inspirați de cuvintele Evangheliei nu au cerut niciodată libertate numai pentru grupul lor, ci pentru toți. Fiecare om a fost creat de Dumnezeu liber și fericirea fiecăruia este de a-și manifesta sentimentele și opiniile liber”⁴⁴.

Un alt articol, în respectivul număr, este semnat de Ioan Tătarul, care are ca bază evenimentele din 22 decembrie 1989, și se încheie cu un mesaj de atenționare: „Acum, iată-ne în libertate! Dar ce facem cu ea? Știm cum s-o întrebuițăm? Înțelepciunea cerută odinioară de către împăratul Solomon din partea lui Dumnezeu, ne este absolut necesară în aceste zile noi, datorite de Dumnezeu poporului nostru credincios, ca prin ajutorul nemijlocit al înțelepciunii să prosperăm pe calea credinței în iubirea de oameni și de Dumnezeu în așa măsură

⁴² Richard Wurmbbrand, *De la suferință la biruință*, București, Editura Stephanus, 2001, p. 21.

⁴³ Traian Grec, *Isus Hristos și libertatea*, în „Îndrumătorul creștin baptist”, Organ de presă al Cultului Creștin Baptist, Anul XXXV, nr. 1, ianuarie-februarie, 1990, p. 1.

⁴⁴ *Ibidem*.

încât să ne învrednicim de libertatea rezultată din Revoluția lui 22 DECEMBRIE 1989⁴⁵.

În afara celor două articole, în cadrul revistei, se mai amintește de faptul că în revoluția bucureșteană, au fost și tineri bapțiști victime ale gloanțelor. Este pomenit chiar numele lui Daniel Vinersan, împușcat la I.M.G.B.⁴⁶, dar care a scăpat cu viață în urma spitalizării⁴⁷.

Creștinii după Evanghelie sunt reținuți și rezervați în ce privește articolele cu iz socio-politic. Acest lucru se datorează și neimplicării active a acestora în zilele Revoluției. La 2 ianuarie 1990, în urma noii realități politice a țării, într-o întâlnire națională, la Ploiești, s-a trecut la reorganizarea cultului, prin alegerea unei conduceri provizorii formată din șapte lideri. Aceștia au semnat un articol în primul număr al revistei cultului din 1990, din care spicuim: „Am primit această libertate, o libertate plătită cu sânge. Multe vieți omenești au fost curmate în mod bestial. Au murit tineri și copii. Prin jertfa lor suntem liberi. Pășim acum mai sigur. Speranțe noi înmuguresc în inimile noastre. Dar nu trebuie să uităm. Sub tălpile noastre mai este încă sânge vărsat. Nu putem merge oricum. Va trebui să pășim cu atenție. Suntem datori. Această jertfă ne obligă [...]”⁴⁸.

În afara acestui articol, nu se mai fac trimiteri la momentul Revoluției.

În schimb, pentru penticostali Revoluția a fost prilejul de a reveni la denumirea revistei de dinainte de război. În primul număr din 1990, regăsim o poezie dedicată României și semnată de președintele cultului la acea vreme, Emil Bulgăr, din care redăm ultimele două strofe:

Sita genelor îmi cerne
Lacrimile de durere
Pentru fii-ți ce căzură
Secerați de mitraliere.

Duhul mi se înfioară
Înălțat în rugăciune
Dumnezeu să-ți dăruiască
România – vremuri bune!⁴⁹

În amintitul număr al revistei, găsim mai multe referiri la Revoluție decât în revistele celorlalte culte. Aceștia au publicat *Comunicatul către țară al Consiliului Frontului Salvării Naționale*⁵⁰, precum și un comunicat al cultului către Front. Și cultul penticostal a avut o întâlnire privind reorganizarea, în 9-10 ianuarie, la București, și, drept urmare, au comunicat Frontului noua conducere⁵¹.

⁴⁵ Ioan Tătaru, *Renașterea spirituală*, în „Îndrumătorul Creștin Baptist”, p. 19.

⁴⁶ Întreprinderea de Mașini Grele București.

⁴⁷ Ioan Tătaru, *Știri religioase*, în „Îndrumătorul Creștin Baptist”, p. 21.

⁴⁸ ***, *O jertfă care ne obligă*, în „Calea Credinței”, Revistă editată de Uniunea Cultului Creștin după Evanghelie, nr. 1, ianuarie-februarie, 1990, p. 2.

⁴⁹ Emil Bulgăr, *Te sărut pe frunte Țară*, în „Cuvântul Adevărului”, Buletinul Cultului Penticostal Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România, Anul I, Nr. 1, ianuarie, 1990, p. 1.

⁵⁰ ***, *Comunicatul către țară al Consiliului Frontului Salvării Naționale*, în „Cuvântul Adevărului”, p. 3.

⁵¹ ***, *Consfătuirea de lucru de la sediul Cultului Penticostal*, în „Cuvântul Adevărului”, pp. 4-5.

Au emis chiar și un comunicat la Radio România Liberă, în 29 decembrie, redat și în paginile revistei⁵². Este amintită chiar și ziua de 12 ianuarie 1990, ca zi de doliu național pentru victimele revoluției⁵³. Așadar, presa penticostală a fost cea mai aplecată spre situația socio-politică, comparativ cu celelalte două amintite.

Astfel, în organele de presă ale celor trei culte evanghelice, printre articolele teologice și biblice, și-au făcut loc și rânduri despre revoluție și libertate, atât de așteptate de aceștia în anii opresiunii comuniste care a afectat și Biserica. Este cunoscută realitatea potrivit căreia unele dintre cele mai directe beneficiare ale revoluției au fost cultele creștine, iar acest lucru nu a întârziat să se vadă și în presa acestora încă din anii 1990.

6. Beneficiile Revoluției pentru evanghelicii

Imediat după Revoluția din decembrie, evanghelicii au cunoscut o creștere fulminantă din punct de vedere numeric⁵⁴, raportându-ne la statisticile din comunism, implicându-se apoi activ în viața socială, culturală și religioasă a României, dând acesteia un nou aspect identitar. Până la urmă, cultele religioase au fost beneficiarele directe ale Revoluției, acestea fiind constrânse și persecutate de vechiul regim.

Încă din 22 decembrie, la Timișoara, a apărut o proclamație cu titlul „*A căzut tirania!*”, ce va fi citită în fața mulțimii din Piața Operei și apoi răspândită, după ce în prealabil a fost tipărită în română, maghiară, sârbă și germană. În ea, la punctul II alineatul 9, se cerea „libertatea reală a cultelor religioase”⁵⁵. Dacă regimul comunist era așa de deschis precum se declara, iar cultele se bucurau de libertate, la ce mai era necesară o astfel de doleanță? Regimul dictatorial ateu se prăbușea și începeau să iasă la iveală realitățile cotidiene cu care se confrunta populația. Acum, aceste realități treceau ușor granița, spre informarea opiniei publice din „lumea liberă”.

Ca urmare a noilor realități social-politice, trei dintre cultele neoprotestante s-au unit în ceea ce s-a denumit Alianța Evanghelică din România⁵⁶. Încercări de unificare a cultelor au existat și-n regimul comunist⁵⁷, însă fără o durată semnificativă.

⁵² *** *Mesaj*, în „Cuvântul Adevărului”, p. 5.

⁵³ *** *Doliu național*, în „Cuvântul Adevărului”, p. 14.

⁵⁴ Pentru edificare vezi recensămintele din 1992, 2002 și 2011.

⁵⁵ Daniela Osiac (coord.), *Revoluția din decembrie 1989: Mesaj pentru România. Proclamații, apeluri, manifeste ale Revoluției Române din Decembrie 1989*, București, Editura IRRD, 2010, p.18.

⁵⁶ Alături de bapțiști, creștini după Evanghelie și penticostali s-au alăturat, pentru o vreme, gruparea Oastea Domnului din Galați, condusă de Constantin Tudose, Biserica Lutherană din București și Biserica Evanghelică Română. Vezi Bogdan Emanuel Răduț, *Alianța Evanghelică din România. Istoric și documente*, Craiova, Editura Sitech, 2015.

⁵⁷ În 1950, s-a format Federația Cultelor Evanghelice, în care intrau bapțiștii, adventiștii de ziua a șaptea, creștinii după Evanghelie (cu ambele ramuri) și penticostalii. Art.10 din Statutul Federației prevedea ca în conducere să fie 5 delegați bapțiști, 3 adventiști, 2 creștini după Evanghelie și 2 penticostali. Însă această structură impusă de autorități nu a durat decât câțiva ani. O nouă încercare a fost în epoca Ceaușescu prin Consiliul Consultativ al Cultelor, unde erau înglobate toate cultele religioase legale din R.S. România, fiind reprezentate prin șefii acestora. Ideea i-a aparținut lui Ceaușescu în anii '70 când dorea să simuleze democratizarea Partidului Comunist și-a României. Însă, acest Consiliu, care practic îi implica tot mai mult pe liderii cultelor în activități străine de cele religioase, nu a funcționat niciodată. Bogdan Emanuel Răduț, *Culte neoprotestante în statul socialist*, pp. 77-78.

Concret, Alianța Evanghelică din România s-a fondat în anul 1990, nu pe criterii politice sau economice și fără nicio presiune externă. În 13 martie, un grup de 57 de pastori și lideri laici de la mai multe biserici evanghelice (unii dintre ei cunoscuți lideri din regimul comunist) s-au întâlnit la București pentru a discuta punctele doctrinare care îi unesc sau îi diferențiază. Ajungând la aceleași concluzii, s-a decis inițierea mai multor acțiuni comune, precum și înființarea de instituții comune (radio, televiziune, presă, edituri ș.a.). Conducerea acestora avea să fie asigurată de fiecare cult prin rotație pentru un mandat de patru ani. Ca urmare, în 19-21 octombrie 1990, la București, în fosta sală de congrese a PCR (actuala Sala Palatului) a avut loc primul Congres al Alianței Evanghelice din România, unde mii de credincioși din țară s-au bucurat împreună de noile vremuri de libertate de mult tânjite de aceștia.

Cu acest prilej, președintele României, Ion Iliescu a trimis un mesaj în care, printre altele, spunea: „Constituirea Alianței Evanghelice din România oferă un exemplu concret al dreptului și libertății de conștiință și asociere asigurate de statul nostru”.⁵⁸ Astfel s-a deschis un nou capitol în istoria evanghelicilor din România, unul al afirmării și ascensiunii, iar Alianța funcționează și astăzi.

Biblia și literatura creștină era supusă oprobiului în anii comunismului. Nu se tipăreau cărți creștine, acestea intrau clandestin în țară, în special prin Crucea Roșie, și cu prețul libertății celor ce le transportau. La granița de intrare în România, turiștii erau întrebați dacă au asupra lor Biblii⁵⁹, iar dacă răspunsul era pozitiv, acestea erau confiscate.

Imediat după Revoluție, au apărut librăriile creștine și România a fost inundată de literatură creștină. Oameni cu viziune din Occident, români emigranți care așteptau deja prăbușirea comunismului și în România, aveau tiruri cu literatură deja pregătite. Astfel, au apărut primele librării creștine, *Stephanus* la București și *Cartea Creștină* la Oradea. Astăzi, există librării cu literatură creștină în aproape toate orașele mari ale țării.

Apoi, a fi în conducerea unei instituții, în comunism, presupunea a fi membru de partid. Un evanghelic era considerat incompatibil pentru această poziție. Dar situația postdecembristă a deschis nu numai această posibilitate, ci chiar și aceea a accederii unor evanghelici în Parlament, fapt ce era o utopie în anii dinainte de 1989. Primul evanghelic în Parlamentul României a fost Petru Dugulescu, ales deputat pe listele PNT, în legislatura 1992-1994 și 1996-2000⁶⁰. În actuala legislatură (2012-2016), sunt patru parlamentari evanghelici (un deputat și doi senatori bapțiști și un deputat penticostal). Au mai existat evanghelici și în funcții de primari, președinți de consilii județene, consilieri locali, precum și simpli membri de partid.

⁵⁸ *** *Mesaajul Președintelui României Domnul Ion Iliescu adresat Congresului Alianței Evanghelice din România*, în „Reforma Evanghelică”, Revista Alianței Evanghelice din România, Anul I, Nr.1, Ianuarie 1991, p. 5.

⁵⁹ Adolf Novak, *Bibliologie*, Korntal, Editura Lumina Lumii, 2002, p. 9.

⁶⁰ Despre activitatea politică a acestuia, vezi volumul memorialistic Petru Dugulescu, *Democrație și Persecuție*, Arad, Editura Multimedia Internațional, 2007.

Evanghelicii s-au implicat și în viața academică a țării, precum și-n cea socială. Pe linie academică, au înființat grădinițe, școli, licee, facultăți și universități creștine. Conform unei statistici din 2006, ce-i drept cam învechită, bapțiștii dețineau cincisprezece grădinițe, șapte licee, o școală postliceală, o facultate, un institut biblic și o universitate⁶¹; creștinii după Evanghelie dețineau patru grădinițe, un colegiu cu ciclul primar, gimnazial și liceal, patru școli biblice și un institut teologic⁶²; iar pentecostalii dețineau douăzeci și patru de grădinițe, cinci școli primare, patru școli gimnaziale, șapte licee, trei școli postliceale, două facultăți și optsprezece seminarii și școli biblice⁶³.

Prin activitatea socială, aceștia au înființat azile de bătrâni, cantine și orfelinate pentru copiii abandonati, dând un exemplu de implicare în societate. Apoi, s-au implicat în penitenciare și spitale, prin oferirea de consiliere spirituală.

Nimeni nu și-ar fi imaginat în anii comunismului că evanghelicii vor avea propriile lor instituții media (presă, radio și televiziune). Avântul din anii '90 și ajutorul unor oameni cu viziune se vede astăzi în existența a două posturi de televiziune (AlfaOmega și Credo) și a unui post radio (Vocea Evangheliei) cu mai multe filiale (București, Sibiu, Oradea, Brașov, Constanța, Cluj-Napoca, Hunedoara, Timișoara și Suceava). Pe lângă acestea, există numeroase radiouri creștine, televiziuni private și presă scrisă sau online.

7. Concluzii

Ca urmare a celor prezentate în studiul de față, este evident faptul că o minoritate religioasă a putut să-și aducă o contribuție la dezvoltarea României, atât din punct de vedere spiritual, cât și economic, social, cultural, educațional și chiar politic. Această posibilitate s-a concretizat datorită vremurilor de libertate oferite de Revoluția din decembrie 1989. Amprenta pusă de aceștia pe diferite sectoare ale societății nu poate fi ușor contabilizată.

Chiar dacă aceștia au avut și au propria lor interpretare a evenimentelor revoluționare, dând credit exclusiv lui Dumnezeu pentru vremurile de libertate și democrație, este indubitabil faptul că au fost beneficiarii direcți a libertății, și că au știut să folosească această libertate, contribuind la ridicarea spirituală a neamului românesc.

⁶¹ Adrian Lemeni, Bogdan Dedu, *Învățământul religios și teologic în România*, Sibiu, Editura TechnoMedia, 2006, pp. 199-203.

⁶² *Ibidem*, pp. 228-231.

⁶³ *Ibidem*, pp. 206-228.

**THE ROMANIAN EVANGELICAL' S CONTRIBUTION
TO AND PERSPECTIVE ON THE ROMANIAN REVOLUTION
OF DECEMBER 1989**

(Abstract)

The 1989 events raise interest and many questions. Debates are still present in the public space related to the very nature of these events. Was it a Revolution or a *Coup d'État*?

My study will focus on another perspective, that of the Romanian evangelical believers. I will interrogate the image of the events among Romanian neo-protestants and their impact on their communities.

Keywords: evangelical, revolution, Bible, neo-protestants, church.